

UOT 339.8

DOI 10.30546/JIECM.2025.2.2047

**ÖLKƏNİN AQRAR ƏRZAQ TƏMINATI SISTEMİNİN MÖVCUD VƏZİYYƏTİNİN  
QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ****Yeganə Vahid qızı Qarayeva****Azərbaycan Texnologiya Universiteti****yeganaqara@gmail.com**

**Xülasə.** Ölkənin ərzaq təminatı sisteminin formalaşdırılması dövlətin ərzaq təhlükəsizliyinə nail olmağın prioritetlərindəndir. Bu baxımdan ərzaq məhsulları istehsalı ilə məşğul olan aqrar təsərrüfatçılıq subyektlərinin yüksək müəşəkkilliklə fəaliyyət göstərməsi, bu əsasda tələbatə uyğun məhsul təklifini həyata keçirməsi xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Ona görə də aqrar ərzaq təminatı sistemində konseptual yanaşmaların əsaslandırılması hazırda aktual məsələlərdən biri kimi özünü göstərir. Ərzaq təminatı sistemi öz funksional strukturu ilə bütövlük prinsipi əsasında formalaşdırılır. Çünki bu sistem, iqtisadi proseslərin inkişafına təsir edən bir sıra amillərin birləşməsinə əsaslanaraq, müxtəlif dövrlərdə müxtəlif fərqli davranış və fəaliyyət nümayiş etdirir. Bu çərçivədə ərzaq təminatı sisteminin ən mühüm struktur komponentlərindən olan aqrar sahənin ölkənin ərzaq təhlükəsizliyindəki rolunun müəyyən edilməsi vacibdir.

**Açar sözlər:** aqrar ərzaq təminatı sistemi, istehsal, istehlak, resurs, stimullaşdırma, özünütəminatmə.

**Giriş.** Ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi, bu məqsədlə ərzaq məhsullarına tələbatın yerli istehsal hesabına ödənilməsi hər bir dövlətin iqtisadi siyasətində ən mühüm yerdə durur. Qida ehtiyatlarının yaradılması ilə etibarlı ərzaq təminatı sisteminin formalaşdırılması qlobal səviyyədə də aktual məsələlərdən hesab olunur. Qlobal təcrübədə ərzaq məhsulları ilə etibarlı təminatda aqrar sahəyə xüsusi yer verilir. Çünki iqtisadiyyatın bu mühüm sferası ərzaq məhsulları istehsalını həyata keçirən kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sahələrinin inkişaf potensialını, eləcə də əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi imkanlarını özündə cəmləşmişdir. Əhalinin artımı, urbanizasiya, bununla əlaqədar olaraq istehlakın strukturundakı dəyişikliklər, dövlətin dayanıqlı ərzaq təminatı sistemini yaratmaq qabiliyyətini şərtləndirir [3, s.29]. Bu problemləri hərtərəfli və davamlı şəkildə həlli, geniş və müxtəlif mürəkkəblik səviyyələrini əhatə edən sistemli yanaşma tələb edir.

Ərzaq probleminin müasir dünyada hələ də həll olunmaması, onun çoxşaxəli təbiəti və mürəkkəbliyi ərzaq məhsulları istehsalı, ehtiyat fondlarının formalaşdırılması və ərzaq ehtiyatlarının bölüşdürülməsi kimi mühüm məsələləri önə çəkir. Qeyd edilən problemlərin həlli perspektivləri, kənd təsərrüfatında məhsuldar qüvvələrin inkişafı ilə bilavasitə bağlıdır. Beləliklə, yerli kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı hesabına etibarlı ərzaq təminatı sisteminin formalaşdırılması bununla bağlı əsas hədəf nöqtələrini özündə birləşdirir.

**Mövzunun aktuallığı.** Aqrar ərzaq təminatı sistemi iqtisadi, sosial və ekoloji əsaslara xələl gətirmədən ölkənin qida təhlükəsizliyini və əhalinin etibarlı şəkildə qidalanmasını təmin edən bir sistem kimi fəaliyyət göstərir. Aqrar ərzaq təminatı sistemi, bütün aspektlərdə iqtisadi dayanıqlığı və sosial davamlılığı təmin etməklə cəmiyyətə ciddi fayda verir, ətraf mühitə əsasən müsbət təsir göstərir. Bu sistem, qida məhsullarının istehsalı, emalı, bölgüsü və istehlakını, həmçinin ərzaq təhlükəsizliyini təmin etmək üçün səyləri özündə əks etdirir, bütün əhali üçün ərzaq məhsullarının mövcudluğunu, əlçatanlığını, istifadəsini və sabitliyini təmin edən fəaliyyət və proses kimi fəaliyyət göstərir.

Ərzaq təminatı məsələsi, daxili və xarici amillərdən asılı olmayaraq dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyinin ən mühüm tərkib hissəsidir [5, s.108]. Ərzaq ehtiyatlarını, bununla bağlı potensial

imkanları dövlətin əhalinin və ayrı-ayrılıqda hər bir vətəndaşın ərzaq məhsullarına olan tələbatını, cəmiyyətin sosial inkişafı üçün zəruri miqdarda, keyfiyyətdə və çeşiddə ödəmək qabiliyyəti kimi xarakterizə etmək olar. Bu baxımdan kənd təsərrüfatının strateji əhəmiyyəti məhz ərzaq məhsulları ilə özünü təmin etməyə nail olunması, istehlak bazarının sabitləşdirilməsi, ehtiyatların yaradılması, bu məqsədlər üçün iqtisadi potensialın formalaşdırılması istiqamətləri ilə müəyyən edilir. Qeyd edilənlər onu göstərir ki, ölkənin ərzaq təminatı problemi, eləcə də istehlakçılardan davamlı artan tələbatının ödənilməsi zəruri həcmdə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı yolu ilə həll oluna bilər. Təsadüfi deyil ki, “Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”nda “yerli istehsalı hesabına özünütəminatmə”, “ölkədə qida məhsulları ehtiyatlarının” [1] artırılması məsələlərinə xüsusi yer verilir.

Ümumi şəkildə ərzaq təchizatını cəmiyyət üzvlərinin müvafiq keyfiyyət və kəmiyyət normalarına uyğun ərzaq məhsulları ilə təmin edilməsi ilə əlaqədar yaranan iqtisadi münasibətlərin məcmusu kimi qəbul etmək olar. Eyni zamanda dövlət ərzaq məhsullarının mövcudluğuna, sabitliyinə və səmərəli şəkildə istifadəsinə zəmanət verməyi öz üzərinə götürür. Bununla belə, insanların fiziki və sosial inkişafı üçün dövlət ərzaq məhsullarına çıxışını təmin etməyə, nəticə etibarilə ərzaq təhlükəsizliyinə nail olmağa borcludur. Beləliklə, əhalinin ərzaq məhsulları ilə tibbi standartlara uyğun etibarlı və fasiləsiz təmin edilməsi aqrar ərzaq təminatı sisteminin təşkilati-iqtisadi mexanizm kimi əsas məqsədlərindəndir [2, s.27].

Bu çərçivədə aqrar iqtisadiyyat özünün əsas funksiyalarından olan ölkənin ərzaq müstəqilliyinin təmin edilməsində birbaşa iştirak etməklə fəaliyyətinin səmərəliliyinə nail olur. Bununla belə, ölkənin aqrar ərzaq məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsinin prioritetlərində idxal məhsullarından istifadə, faktiki olaraq öz istehsalına alternativlik təşkil edir. Çünki kənd təsərrüfatı məhsullarının idxalı bəzi hallarda yerli istehsalın qorunması zərurətini şərtləndirir. Ona görə etibarlı ərzaq təminatı sisteminin formalaşdırılmasında yerli istehsalın stimullaşdırılması aqrar siyasətin əsas istiqamətlərindən birinə çevrilir.

### MATERİALLAR VƏ MÜZAKİRƏLƏR

Ərzaq məhsullarının ölkənin tələbatına uyğun şəkildə istehsalı ərzaq təhlükəsizliyinin təmin edilməsi məqsədilə iqtisadi siyasətin yerinə yetirilməli olduğu əsas vəzifələr sırasındadır. Ərzaq məhsulları ilə təmin edilmə vəzifəsi, ilk növbədə zəruri kateqoriyalı yerli ərzaq istehsalı, həmçinin kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalı ilə onların istehlakı arasında tarazlığa nail olunması nəticəsində həyata keçirilir [4, s.6]. Beynəlxalq təcrübədə ölkənin ərzaq təminatı üçün əsasən aşağıdakı üsulların tətbiqindən istifadə edilir:

- kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının həcmi ilə istehlakın səviyyəsi arasında tarazlığın gözlənilməsi;
- istehlakçıların daha çox ehtiyac duyduğu ərzaq məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsinin yüksəldilməsi;
- ərzaq təminatında əhəmiyyətli payı olan yerli kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına dövlət dəstəyinin həyata keçirilməsi və s.

Deməli, aqrar sahədə istehsal olunan məhsullar hesabına ərzaq təminatı probleminin həlli kənd təsərrüfatı istehsalçılarının dəstəklənməsi ilə yanaşı istehlakçıların maraqlarını nəzərə alınmasını da tələb edir. Bu baxımdan aqrar ərzaq təminatı sisteminin inkişafının ən vacib istiqamətləri kimi aşağıdakıları qeyd etmək olar:

- kənd təsərrüfatına dövlət dəstəyi çərçivəsində istehsalçıların ehtiyaclarına uyğun olaraq büdcə xərclərinin artırılması, elmi tədqiqatların stimullaşdırılması, innovativ texnologiyaların tətbiqinin genişləndirilməsi;
- aqrar ərzaq məhsulları istehsalçılarının maddi-texniki bazasının yaxşılaşdırılması yolu ilə istehsalın intensivləşdirilməsi səviyyəsinin artırılması;
- kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsal həcmünün artırılması, istehsalın istehlak uyğun şəkildə optimallaşdırılması;
- istehsal infrastrukturunun inkişaf etdirilməsi;

№ 2/2025

səh.98-104

- yerli ərzaq məhsullarının istehlakının təşviqi və stimullaşdırılması;
- ərzaq təchizatı zəncirinin həlqələri arasındkı əlaqənin səmərəliliyinin təmin edilməsi [6, s.371]

və s.

Ərzaq təminatı sisteminin vəziyyətini qiymətləndirmək üçün müxtəlif parametrlərdən istifadə olunur: aqrar istehsal potensialından istifadə səviyyəsi; kənd təsərrüfatında istehsal potensialı parametrlərinin genişləndirilməsi; strateji əhəmiyyətli aqrar ərzaq məhsullarının idxalının yerli istehsal məhsulları ilə əvəzlənməsi; əsas ərzaq məhsullarının istehlak göstəriciləri; ərzaq ehtiyatlarına olan tələbat və onun ödənilməsi vəziyyəti və s. Bu baxımdan əsas aqrar ərzaq məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsnə nəzər saldıqda məlum olur ki, 2023-cü ildə dənliyə və paxlaları istisna olmaqla (müvafiq olaraq 70,5% və 62,8%) digər məhsul növləri üzrə bu göstərici 89,8-139,7% aralığında dəyişir [cədvəl 1]. Digər illər üzrə də oxşar vəziyyət müşahidə edilir. Özünütəminatmə səviyyəsinin əksər məhsul növləri üzrə 80%-dən yuxarı olması ərzaq təhlükəsizliyinin təmin olunması mənasını təsdiq edir.

Cədvəl 1

## Bitkiçilik məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsi, faiz [8]

| Məhsullar                                | 2019  | 2020  | 2021  | 2022  | 2023  |
|--|-------|-------|-------|-------|-------|
| Dənliyənin (çəltik istisna olmaqla) cəmi | 67,3  | 68,1  | 73,7  | 69,0  | 70,5  |
| Paxlaları                                | 76,1  | 60,3  | 56,4  | 61,5  | 62,8  |
| Kartof                                   | 87,8  | 90,6  | 88,8  | 89,0  | 89,8  |
| Bütün növ tərəvəz                        | 112,0 | 110,4 | 106,6 | 106,8 | 107,2 |
| Pomidor                                  | 132,5 | 131,0 | 121,1 | 119,8 | 118,9 |
| Bostan məhsulları                        | 100,8 | 100,8 | 102,6 | 103,2 | 103,2 |
| Meyvə və giləmeyvə                       | 123,1 | 116,3 | 122,9 | 123,9 | 135,5 |
| Qoz və fındıq                            | 138,2 | 138,0 | 136,5 | 137,0 | 139,7 |
| Nar                                      | 110,7 | 112,0 | 127,8 | 125,9 | 132,8 |
| Üzüm                                     | 94,3  | 95,8  | 94,4  | 94,8  | 93,9  |

Heyvandarlıq məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsinin təhlili göstərir ki, 2019-2023-cü illərdə bütün növ ət və ət məhsulları üzrə göstərici 82,5-86,4%, süd və süd məhsulları üzrə 83,3-86,3%, yumurtada 99,1-102,2% aralığında tərəddüd edir [cədvəl 2]. Bu nəticələr, əsas heyvandarlıq məhsullarının ərzaq təminatında mühüm rol oynadığını deməyə əsas verir.

Cədvəl 2

## Heyvandarlıq məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsi, faiz [8]

| Məhsullar                          | 2019  | 2020  | 2021 | 2022  | 2023  |
|------------------------------------|-------|-------|------|-------|-------|
| Bütün növ ət və ət məhsulları      | 82,5  | 84,5  | 86,4 | 86,0  | 85,3  |
| mal əti və ət məhsulları           | 86,1  | 87,4  | 91,9 | 93,0  | 88,4  |
| qoyun və keçi əti və ət məhsulları | 97,6  | 97,3  | 98,2 | 97,0  | 94,9  |
| donuz əti və ət məhsulları         | 5,3   | 4,7   | 4,8  | 4,6   | 4,7   |
| quş əti və ət məhsulları           | 74,6  | 79,0  | 79,6 | 78,5  | 81,7  |
| Süd və süd məhsulları              | 86,3  | 83,5  | 84,8 | 83,3  | 84,0  |
| Yumurta                            | 101,8 | 100,0 | 99,1 | 100,5 | 102,2 |

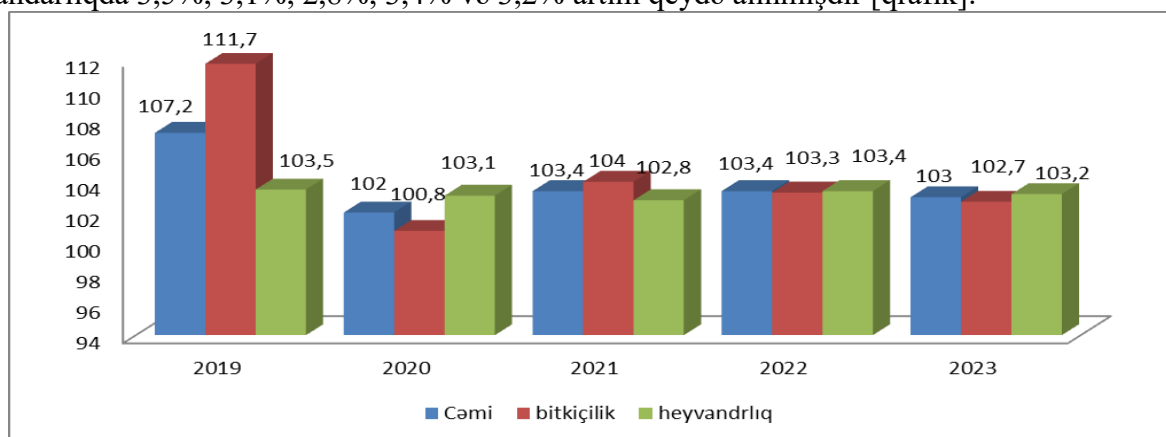
Ərzaq təminatı sisteminin dayanıqlığının əsas xüsusiyyətlərindən biri, əhalinin həmin məhsullara əlçatanlığı ilə bağlıdır. Son illər insanların normal fəaliyyəti üçün zəruri olan bir sıra zəruri elementləri ehtiva edən kənd təsərrüfatı məhsullarına əhalinin tələbatının dinamik şəraitdə artması nəzərə çarpır. Bu fonda 2023-cü ildə adambaşına əsas növ kənd təsərrüfatı məhsullarının istehlak norması ilə faktiki istehlakın müqayisəsi, tərəvəz və bostan məhsulları istisna olmaqla (9,4% az) digər məhsullarda faktiki istehlakın tibbi baxımdan əsaslandırılmış normanı üstələdiyini təsdiq edir. Belə ki, kartof məhsulu üzrə faktiki istehlak istehlak normasından 65,8%, meyvə və giləmeyvə üzrə 53,0%, ət və ət məhsulları üzrə 38,1%, süd və süd məhsulları üzrə 11,5%, yumurtada 24,3% çox olmuşdur [cədvəl 3]. Bu, əhalinin böyük qisminin alıcılıq qabiliyyətinin, zəruri ərzaq məhsulları alma imkanlarına malik olduğunu deməyə əsas verir.

Cədvəl 3

**2023-cü ildə adambaşına əsas növ kənd təsərrüfatı məhsullarının istehlak norması və faktiki istehlak, kq [8]**

| Məhsullar                               | Orta hesabla bütün əhalinin hər nəfəri üçün illik istehlak norması, kq | Adambaşına əsas növ kənd təsərrüfatı məhsullarının istehlakı, kq | Faktiki istehlakın istehlak normasına nisbəti, %-lə |
|---|--|--|---|
| Kartof                                  | 50,6   | 83,9   | 165,8   |
| Tərəvəz və bostan məhsulları            | 96,7   | 87,6   | 90,6  |
| Meyvə və giləmeyvə                      | 45,5   | 69,6   | 153,0   |
| Ət və ət məhsulları                     | 31,5   | 43,5   | 138,1   |
| Süd və süd məhsulları (südə çevirməklə) | 232,1  | 258,8  | 111,5   |
| Yumurta, ədəd                           | 152  | 189  | 124,3   |

Araşdırmalara əsaslanaraq əhalinin tələbatının bitki və heyvan mənşəli qida məhsullarının istehsalının artırılması üçün təşviqedicilərin rol oynadığını qeyd etmək olar. Son illərdə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının dinamikasına nəzər saldıqda məlum olur ki, 2019-2023-cü illərdə həm bütövlükdə kənd təsərrüfatı, həm də onun bitkiçilik və heyvandarlıq sahələrində istehsalın həcmi dinamik olaraq artmışdır. Belə ki, kənd təsərrüfatının ümumi məhsulu 2019-cu ildə əvvəlki illə müqayisədə 7,2%, 2020-ci ildə 2,0%, 2021 və 2022-ci illərdə 3,4%, 2023-cü ildə 3,0% artmışdır. Müvafiq illərdə bitkiçilikdə istehsalın fiziki həcmində 11,7%, 0,8%, 4,0%, 3,3% və 2,7%, heyvandarlıqda 3,5%, 3,1%, 2,8%, 3,4% və 3,2% artım qeydə alınmışdır [qrafik].



**Qrafik. Kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının fiziki həcm indeksi, müqayisəli qiymətlərlə, əvvəlki ilə nisbətən, %-lə [9]**

Təhlil göstərir ki, ərzaq məhsullarının yerli istehsalçıları inkişaf etmiş bazarlar üçün xarakterik olan məhsulun differensiallaşdırılması və istehsalın şaxələndirilməsi məsələsinə xüsusi əhəmiyyət verir. Bu baxımdan bazara təklif olunan məhsulların artan çeşidi kifayət qədər inkişaf etmiş bazar mühitinin göstəriciləri kimi xarakterizə olur [7, s.490]. Məlumdur ki, ərzaq bazarının mühüm seqmenti kənd təsərrüfatı məhsulları bazarıdır. Kənd təsərrüfatı məhsulları bazarında iri istehsalçılar arasında rəqabətin mövcudluğu, xarici və daxili amillərin təsiri nəticəsində yerli istehsalçıların maraqlarını nəzərə almağı tələb edir. Bu, aqrar ərzaq təminatı sisteminin vəziyyətinə təsir göstərən amillərlə bağlı spesifik yanaşma tələb edir. Çünki müxtəlif növ kənd təsərrüfatı məhsulları üçün son istehlak əmtəə qrupları daxilində diferensiallaşma dərəcəsi, bazar ölçüləri və məhsulların bir-birini əvəz etməsi baxımından müəyyən fərqlər yaradır.

Aqrar ərzaq bazarının rəqabətqabiliyyətlilik səviyyəsi onun institusional və funksional strukturunun, bazar tarazlığının və səmərəliliyinin təhlilini əhatə edir. Bununla da aqrar sahədə təsərrüfat strukturunun inkişaf səviyyəsini və onun təkmilləşdirilməsi üzrə tədbirləri müəyyən etmək olar. Bu baxımdan iqtisadi strukturun xüsusiyyətləri aqrar ərzaq məhsulları istehsalı üzrə ixtisaslaşmanın, əsas ərzaq məhsulları ilə özünütəminatmə səviyyəsinin, istehlakçı tələbatının bazar konyunkturuna təsirinin təhlilini tələb edir. Beləliklə, göstərilənlər aqrar ərzaq təminatı sisteminin inkişaf xüsusiyyətlərini ümumiləşdirməyin mümkünlüyünü, onun inkişafına təsir edən amillərin müəyyən edilməsinin vacibliyini, bu əsasda kənd təsərrüfatının istehsal imkanlarının istehlakçıların tibbi baxımdan əsaslandırılmış norma və standartlara uyğunlaşdırılmasını, ölkənin əsas ərzaq məhsulları tələbatının yerli istehsal hesabına təmin etmək potensialının artırılmasının zərurliyini təsdiq edir.

### Nəticə

Ölkənin etibarlı aqrar ərzaq təminatı sisteminin formalaşdırılması uzunmüddətli və sistemli həll yollarını, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəlmiş səmərəli inkişaf strategiyasının hazırlanmasını və həyata keçirilməsini tələb edir. Bu çərçivədə ölkənin tələbatının ərzaq məhsulları ilə etibarlı şəkildə təmin edilməsi vəzifəsi, əsasən kənd təsərrüfatının ayrı-ayrı sahələrinin üzərinə düşür. Qeyd etmək lazımdır ki, ölkənin ərzaq təminatı problemi yalnız kənd təsərrüfatının problemi deyil, eyni zamanda o, dövlətin dayanıqlı makroiqtisadi inkişafı, sosialyönümlü siyasətin həyata keçirilməsi imkanları, əhalinin həyat səviyyəsinin yüksəldilməsi, kənd təsərrüfatının beynəlxalq əmək bölgüsünün üstünlüklərindən istifadə etməsi ilə bilavasitə əlaqəlidir. Beləliklə, etibarlı aqrar ərzaq təminatı sisteminin formalaşdırılması məqsədilə aşağıdakı prioritetlərə xüsusi önəm verilməsinin vacibliyini vurğulamaq olar:

- kənd təsərrüfatının yüksək texnologiyalı iqtisadi fəaliyyət sahəsinə çevrilməsi məqsədilə aqrar siyasətin davamlı olaraq təkmilləşdirilməsi;
- əsas ərzaq məhsullarının idxalının yerli istehsalla əvəzlənməsi üçün stimullaşdırıcı dövlət proqramlarının hazırlanması;
- ölkənin yerli ərzaq məhsulları ilə təchizatını təhdid edən daxili və xarici iqtisadi risklərə qarşı makroiqtisadi tədbirlərin gücləndirilməsi;
- aqrar-ərzaq bazarında kənd təsərrüfatı subyektlərinin işgüzar fəallığının genişləndirilməsinin təmin edilməsi;
- ayrı-ayrı kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının yerləşdirilməsinin dövlət tənzimlənməsi, istehsalın şaxələndirilməsinin stimullaşdırılması;
- istehsalın həcmində tələbatla uyğunlaşdırılması məqsədilə təşviqedicilə tədbirlərin genişləndirilməsi;
- kənd təsərrüfatı istehsalına zəmanətli dövlət dəstəyinin səviyyəsinin artırılması.

**Tədqiqatın elmi yeniliyi.** Ölkənin etibarlı aqrar ərzaq təminatı sisteminin formalaşdırılmasında kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalının artırılması, istehsalla istehlak arasındakı əlaqənin təmin edilməsi, istehlakçıların ərzaq məhsullarına əlçatanlığının təmin edilməsi imkanlarının müəyyən edilməsi araşdırmanın elmi yeniliyini təşkil edir.

**Tədqiqat işinin tətbiqi əhəmiyyəti.** Tədqiqatın praktiki əhəmiyyəti, aqrar ərzaq təminatı sisteminin inkişaf xüsusiyyətləri nəzərə alınmaqla kənd təsərrüfatının istehsal imkanlarının istehlakçıların tibbi baxımdan əsaslandırılmış norma və standartlara uyğunlaşdırılmasında, ölkənin əsas ərzaq məhsulları tələbatının yerli istehsal hesabına təmin etmək potensialının müəyyən edilməsində özünü təsdiq edir.

**Tədqiqat işinin iqtisadi səmərəsi.** Tədqiqat işinin iqtisadi səmərəsi aqrar ərzaq məhsulları ilə özlü təminatın səviyyəsinin yaxşılaşdırılması, tələb və təklif tarazlığı, istehlakçıların ərzaq məhsullarına əlçatanlığı ilə bağlı zəruri tədbirlərin aşkara çıxarılmasında özünü göstərir.

### ƏDƏBİYYAT

1. “Azərbaycan Respublikasının 2022–2026-cı illərdə sosial-iqtisadi inkişaf Strategiyası”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. 22 iyul 2022-ci il.
2. Allahverdiyev, E.Q. (2021) “Etibarlı ərzaq təminatında idxaləvəzləyici istehsalın artırılması”. Monoqrafiya. Bakı, “Kooperasiya” nəşriyyatı, 160 s.
3. Ананьев, М.А. (2017). Региональные системы продовольственного обеспечения. Федерализм.;(2):23-34.
4. Власов, В.А. (2018). Понятие и соотношение категорий «продовольственное обеспечение» и «продовольственная безопасность»: отечественный опыт // Социально-экономический и гуманитарный журнал. № 4 (10). С. 3-11.
5. Полянская, Н.М. (2021). Продовольственное обеспечение – основа продовольственной безопасности // Society and Security Insights. Т. 4. № 1. С. 101-110.
6. Allaoui, H., Guo, Y., Choudhary, A. and Bloemhof, J. (2018), “Sustainable agro-food supply chain design using two-stage hybrid multi-objective decision-making approach”, Computers and Operations Research, Vol. 89, pp. 369-384.
7. Allaoui, H., Guo, Y., Choudhary, A. and Bloemhof, J. (2018), “Sustainable agro-food supply chain design using two-stage hybrid multi-objective decision-making approach”, Computers and Operations Research, Vol. 89, pp. 369-384.
8. Allaoui, H., Guo, Y., Choudhary, A. and Bloemhof, J. (2018), “Sustainable agro-food supply chain design using two-stage hybrid multi-objective decision-making approach”, Computers and Operations Research, Vol. 89, pp. 369-384.
9. Chkanikova, O. (2016), “Sustainable purchasing in food retailing: inter-organizational relationship management to green product supply”, Business Strategy and the Environment, Vol. 25 No. 7, pp. 478-494.
10. [https://www.stat.gov.az/source/food\\_balances/](https://www.stat.gov.az/source/food_balances/)
11. <https://www.stat.gov.az/source/agriculture/>

УДК 338

### ОЦЕНКА ТЕКУЩЕЕ СОСТОЯНИЕ АГРАРНОГО ПРОДОВОЛЬСТВЕННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТРАНЫ

Егана Вахид Гараева  
Азербайджанский Технологический Университет

*Резюме.* Формирование системы продовольственного обеспечения страны является одним из приоритетных направлений достижения продовольственной безопасности государства. В этой связи особую важность приобретает высокая организованность деятельности сельскохозяйственных субъектов, занимающихся производством продуктов

питания, и реализация на этой основе предложения продукции, отвечающего спросу. Поэтому обоснование концептуальных подходов к системе аграрного продовольственного обеспечения является в настоящее время одной из наиболее актуальных проблем. Система продовольственного обеспечения, ее функциональная структура, формируется на основе принципа целостности. Потому что эта система, основанная на сочетании ряда факторов, влияющих на развитие экономических процессов, в разное время демонстрирует разное поведение и деятельность. В этом контексте важно определить роль аграрного сектора, являющегося одним из важнейших структурных звеньев системы продовольственного обеспечения, в обеспечении продовольственной безопасности страны.

**Ключевые слова:** система аграрно продовольственного обеспечения, производство, потребление, ресурс, стимулирование, самообеспечение.

UDC 338

## ASSESSMENT OF THE CURRENT STATE OF AGRICULTURAL FOOD SUPPLY OF THE COUNTRY

**Yegana Vahid Garayeva**  
**Azerbaijan Technological University**

**Summary.** *The formation of a national food supply system is one of the key priorities for achieving the state's food security. In this regard, the effective organization of agricultural enterprises engaged in food production, as well as ensuring the supply of products that meet consumer demand, is of particular importance. Therefore, the development of well-founded conceptual approaches to the agricultural food supply system has become one of the most pressing issues today. The food supply system and its functional structure are based on the principle of integrity. This system, which incorporates various factors influencing economic development processes, may exhibit different behaviors and performance at different times. In this context, it is crucial to determine the role of the agricultural sector—one of the main structural components of the food supply system—in ensuring national food security.*

**Keywords:** *agricultural food supply system, production, consumption, resources, stimulation, self-sufficiency.*

Redaksiyaya daxilolma: 20.08.2025

Çapa qəbul olunma: 15.11.2025

